

The role of emigrant scientific establishments, higher educational establishments and societies is exposed on business research of history of the state system of Ukraine.

Keywords: state system, research, scientific centers, historians-emigrants, Ukrainian scientific emigration, Ukrainian scientific establishments.

Лисова К. С., кандидат исторических наук, заведующая кафедрой теории и истории государства и права, Киевский университет права НАН Украины (Украина, Киев), Lisova.k@mail.ru

Центри дослідження історії державності України в еміграції (1920–1945 гг.)

Выяснен процесс налаживания научно-исследовательской деятельности в области исторической науки украинской научной эмиграцией (1920–1945 гг.). Раскрыта роль эмигрантских научных учреждений, высших учебных заведений и обществ в деле исследования истории государственности Украины.

Ключевые слова: государственность, исследование, научные центры, историки-эмигранты, украинская научная эмиграция, украинские научные учреждения.

* * *

УДК 94(477):314.15:614«1920/1930»

Розовик О. Д.,

кандидат історичних наук, викладач кафедри україністики, Національний медичний університет ім. О. О. Богомольця (Україна, Київ), Lesya1988@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЯ САНИТАРНО-МЕДИЧНИХ СЛУЖБ ДЛЯ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ В УСРР У 1920–1930–Х РОКАХ

Розкриваються заходи державних органів влади та громадських організацій республіки щодо створення санітарно-медичних закладів в нових місцях переселення українського населення у 1920–1930–х роках.

Ключові слова: переселення, нові населені пункти, медичні заклади, охорона здоров'я.

На початку 1920–х років в УСРР почало з'являтися безземельне і малоземельне селянство. Причин появи такого явища було декілька. Першою з них стало те, що в процесі національно-визвольної революції в Україні 1917–1921 рр. політичні сили лівого спектру домоглися ліквідації поміщицького, фабрично-заводського, купецького і церковного землеволодіння та розподілу цих земель серед селян. Але, внаслідок різних обставин, цей розподіл був проведений так, що у селах залишилося дуже мало вільних земель. Це призвело до того, що з появою молодих сімей, отриманих у революційні роки землі господарі змушені були розділяти між новоутвореними сім'ями. Ці наділи, переважно, були невеликими і не відповідали прожитковим нормам на душу населення.

Іншою причиною, яка породжувала малоземелья селян, стала значна міграція в республіку українського населення із захопленої Польщею Західної України, підрумунської Буковини і Бессарабії, а також з РСФРР. Їхали в УСРР на постійне мешкання з країн Центральної Європи та Балкан поляки, євреї, болгары, греки, німці, чехи та представники інших народностей. Чисельність прибулого в республіку такого населення становила десятки тисяч сімей. Селянам виділялися землі під поселення, а міське населення забезпечувалося роботою в містах або сільських виробничих кооперативах. Все це в комплексі й призвело до того, що вже на початку 1920–х років в Україні почало формуватися «аграрне перенаселення». Для вирішення цього питання, у березні 1921 р., за постановою РНК УСРР, у структурі Наркомату земельних справ УСРР було створено Надзвичайну переселенську комісію (НПК) з філіями в губерніях і повітах. У їх обов'язки входило вирішення завдання переселення безземельних і малоземельних селян в республіці та за її межі [1, арк. 26].

Спеціалісти цих комісій, провівши обстеження земельного забезпечення селян зони Полісся і лісостепу республіки, констатували, що на 1922–1923 рр. в Україні було 2,5 млн. безземельних селян, на 1925 р. їх чисельність зростає до 5,5–7 млн., а на 1930 р. їх кількість збільшиться до 11–12 млн. осіб (понад 2 млн. дворів) [2, арк. 5; арк. 16].

Аграрне перенаселення склалося в усіх губерніях названих зон: Чернігівський, Київський, Полтавський, Волинський, Подільський та в окремих повітах інших губерніях. У багатьох повітах названих губерній на душу населення припадало по 0,3–0,4 дес. землі, а на сім'ю в 5–7 осіб – 1–1,5 дес. орних угідь. У численних селах до 70% селян були на межі повного безземелля [3, арк. 3–3; арк. 401–402; арк. 23–24].

Тому, за рішенням керівництва республіки, вже у 1921–1922 рр. безземельне та малоземельне селянство розпочало переселення на вільні землі. Цей процес активно тривав до середини 1930–х років і проходив у двох напрямках: перший – на вільні землі півдня України; другий – у Всесоюзний колонізаційний фонд, тобто – Поволжя, Ставропольщину, Урал, Казахстан, Сибір, Забайкалля, Далекий Схід та в окремі інші райони СРСР. Це переселення проводилося як планово під державним контролем і матеріально технічною допомогою, так і самовільно. На практиці це означало, що за рішенням сільської громади або сільради, у той чи інший регіон, визначений під поселення, відправляли групу чоловіків – «ходоків». Вони вибирали собі під поселення територію, реєстрували їх у місцевих переселенських комісіях і переселялися на них цілими родинами, вулицями і, навіть, хуторами та селами. Самовільні переселенці (які в документах того часу називалися ще самовільною міграцією) робили це, переважно, за власний рахунок, без державної підтримки. В окремі роки таких переселенців було значно більше як планових.

Необхідно наголосити, що переселення було складним процесом. Його реалізація вимагала не тільки великих матеріальних витрат на переїзд з обжитих у нові місця мільйонів людей, а й на освоєння нових земель, будівництво тут житла, господарських, адміністративних приміщень, культурно-побутової сфери тощо. Серед цього великого комплексу завдань чи не найголовнішим постало питання налагодження належної системи охорони здоров'я переселенців та створення санітарно-медичних служб у нових місцях їх оселення.

Автор у даній праці не буде висвітлювати заходи Союзних і державних органів влади України щодо налагодження системи охорони здоров'я для переселенців у Всесоюзному колонізаційному фонді, а розгляне як ця проблема вирішувалася у межах УСРР.

Влітку 1921 р. РНК УСРР видав розпорядження Наркомзему республіки і НПК відшукати в незаселених районах південних губерній України землі для переселення на них безземельних селян. Таких угідь тут виявилось близько 1,5 млн. дес. Їх почали називати «республіканський колонізаційний фонд». З розрахунку виділення на одне господарство до 10 дес. угідь, на ці землі можна було переселити 150 тис. сімей [4, арк. 80, 81, 83]. До початку трагічних для України 1932–1933 рр. вільні землі на півдні республіки були заселені. Сюди з поліських і лісостепових округ планово переселилося 160 тис. сімей (1 млн. осіб). На південь республіки на постійне мешкання переїхали десятки тисяч сімей самовільних

переселенців. Відселено в південні округи 250 тис. осіб з прикордонних зон з Польщею і Румунією. Це переселення відбулося за вимогою урядів названих країн [5, арк. 3, 8, 10, 13].

Переселенцями, які прибули в південні округи республіки з поліських і лісостепових районів, було засновано 1224 нові села та хутори, а з прикордонної зони – 1920 сіл і хуторів. Багато переселенців доселялося в існуючі села і хутори, де були вільні землі [5, арк. 30; 6, арк. 31–32].

Таким чином, впродовж 1920 – початку 1930-х років переселенцями-українцями з поліських і лісостепових округ на півдні республіки було засновано 3144 села і хутори. До цього слід також додати, що і переселенці-представники національних меншин – євреї, німці, поляки, греки, молдовани, шведи, цигани, асирійці – побудували тут понад 150 своїх нових національних сіл, колоній, хуторів. Доселення здійснювалося і в існуючі села національних меншин в південних округах УСРР [7, арк. 54; арк. 8–9].

Отже, прибуття на південь України великої кількості населення та побудова тут близько 3,5 тис. нових сіл і хуторів постановило перед медичними службами республіки завдання налагодити в них належну систему охорони здоров'я людей. Забезпечити медичним обслуговуванням й тих переселенців, які оселилися в існуючих селах хуторах і навіть містечках. Це було не просте завдання. Його вирішення зустрілося з певними труднощами матеріального, кадрового і, навіть, медико-профілактичного характеру. Роботу державних органів влади і медичних установ на місцях щодо їх подолання розглянемо по порядку.

Щодо вирішення проблеми матеріально-технічного забезпечення охорони здоров'я переселенців, то РНК республіки Наркомату охорони здоров'я УСРР виділив необхідні кошти на побудову у новостворених селах фельдшерсько-акушерських пунктів та аптек. А у наближених у до цих сіл містечках було розширено матеріальну базу пологових будинків та лікарень. На ці заходи виділялося велике фінансування як на державному, так і на місцевому рівнях. Вони спрямовувалися на такі ділянки як: будівництво нових медико-санітарних закладів; підготовку медичних працівників різних спеціальностей; лікування населення; створення різнопрофільних санаторіїв та баз відпочинку. Наприклад, будівництво лише одного фельдшерсько-акушерського пункту в селі коштувало 1800–2000 і більше карбованців [8, арк. 27]. На той час це були великі кошти. Такі пункти були побудовані або реконструйовані у більшості існуючих і новостворених селах півдня республіки. Значні кошти виділялися на побудову санаторіїв, баз відпочинку в містах і містечках південних округ України, відкриття нових поліклінік, лікарень, амбулаторій тощо, якими користувалися переселенці. Зокрема, впродовж другої половини 1920 – початку 1930-х рр. у селах Харківської, Дніпропетровської, Донецької, Одеської областей, куди прибуло найбільше переселенців, було побудовано 49 поліклінік, 1,4 тис. амбулаторій, 730 медпунктів, 550 стоматологічних кабінетів, 26 рентгензакладів, 454 фельдшерських пунктів, 65 пологових будинків. У лікарнях розміщено 14,6 тис. ліжок для пацієнтів. Крім цього, створювалася мережа й інших медичних закладів лікувального і профілактичного типу. Відкривалися

лікувальні заклади різних типів й у інших південних областях республіки. Їх будівництво тривало впродовж 1920–1930-х років. Ці заклади охоплювали майже все доросле і дитяче населення краю [9, арк. 26–27; с. 452–458].

Для роботи у фельдшерських пунктах сіл, пологових будинках й лікарнях було направлено необхідну кількість медсестер, фельдшерів, лікарів. Під медичний нагляд поставлено дитсадки, школи. З ініціативи медичних працівників, для дітей і дорослого населення-переселенців створено мережу санаторіїв, профілакторіїв, будинків відпочинку, дітям – піонерські табори [10, арк. 5, 17, 44, 60].

Особливу увагу медичні працівники південних округ республіки надавали організації профілактичної, а, де в цьому виникала потреба, то й лікувальної роботи серед переселенців.

В процесі проведення цих заходів лікарському персоналу доводилося вирішувати цілу низку складних завдань. Одним із них було те, що частини першої хвилі переселенців початку 1920-х років, прибувши на південь України з території Поділля і Волині, мали поранення. Вони їх отримали під час захоплення цих губерній польськими військами навесні – влітку 1920 р. та внаслідок бойових сутичок між різними військово-політичними формуваннями. Інші – були хворі на туберкульоз та інші інфекційні захворювання. Цих людей лікарі поставили на облік. Осіб з незалікованими пораненнями направляли в стаціонари на лікування, а хворих на туберкульоз – у спеціальні санаторії Криму. Зазначимо, що якщо лікування поранених людей тривало відносно невеликий час (до декількох місяців), то хворих на туберкульоз та ряд інших інфекційних захворювань протікало значно довше. Але, незважаючи на це, лікарі успішно боролися з цим недугом і виліковували людей. На облік ставилися й вагітні жінки-переселенки. Їх чисельність щорічно становила 2–2,5 тис. осіб і майже всім надавалася необхідна медична, а де в цьому була потреба, то й соціальна допомога [5, арк. 69–70, 73].

В процесі вирішення цілої низки проблем, пов'язаних із налагодженням охорони здоров'я серед переселенців, на початку 1920-х рр. виникло ще одне питання – це надання медичної допомоги «голодобіженцям» з Поволжя. Рух голодуючого населення з цього краю й, навіть, південного Уралу в Україну розпочався наприкінці 1920 р. і тривав до 1923 р. За цей час у республіку з названих районів, за різними даними, прибуло близько 500 тис. осіб, у тому числі лише у 1921 р. – 35 тис. дітей. Зазначимо, що в Україну поверталася переважно українське населення, яке переселилося на Поволжя до початку Першої світової війни. Всі новоприбулі, як дорослі, так і діти, були розселені по різних губерніях України. Серед них знаходилося багато дітей, хворих на різні інфекційні хвороби. Таким дітям надавалася негайна медична допомога [11, арк. 46; арк. 65]. Крім цього, за постановою Центрального Комітету допомоги дітям, всі прибулі з Поволжя діти були поставлені на продуктове забезпечення. Їм також видавався одяг, школярам – підручники. Зокрема, на таку допомогу в Чернігівській губернії було поставлено 12,5 тис. осіб [12, арк. 120].

Щодо руху голодуючих дітей з Поволжя, то частина з них їхала в Україну стихійно і їх чисельність важко було визначити. Іноді щомісячно у східні регіони УСРР

їх прибувало по декілька тисяч осіб. Щоб прискорити процес перевезення в Україну голодуючих сімей, за розпорядженням РНК СРСР (лютий 1922 р.), були створені спеціальні санітарні поїзди й виділені необхідні кошти на їх формування та евакуацію дітей з територій, де був голод. Таких ешелонів було сформовано понад 40 одиниць [13, арк. 8, 45, 82]. Вони у цьому ж році перевезли з Поволжя в Київську губернію 4 тис., Полтавську – 8 тис., Чернігівську – 2,5 тис., Подільську – 2,5 тис., Волинську – 2,5 тис. дітей. У цей же рік тільки в Харківську і Катеринославську губернії самовільно прибуло майже 2 тис. дітей. Всього на 1922 р. прибулих з Поволжя в Україну дітей, разом з безпритульними дітьми республіки (24 тис. осіб) та іншими дітьми, які потребували соціальної і медичної допомоги, нараховувалося 437 тис. осіб. Їм лише у лютому 1922 р. на продуктову допомогу з державного ресурсу було виділено 270 тис. пудів хліба та десятки тисяч пудів інших продуктів. Переважна більшість безпритульних дітей була розміщена в дитбудинках, у тому числі і діти голодобіженців, або взята під опіку місцевим населенням. Щодо хворого дорослого населення, то для них також у кожній губернії відкривалися госпіталі, окремі з них могли прийняти до 1 тис. і більше хворих осіб [14, арк. 35; арк. 95, 118, 202; арк. 5, 8].

Незважаючи на те, що в республіці вже назрів «аграрний голод», за рішенням керівництва УСРР, прибулим сім'ям з Поволжя виділялося, переважно у лісостепових і степових губерніях республіки, по 10–12 дес. орних земель для заснування власного господарства. Надавалася грошова допомога, матеріали для побудови житла та господарських приміщень. Лише у 1921 р. в Одеській, Катеринославській і Миколаївській губерніях землі під поселення отримали 20 тис. сімей–біженців (112 тис. душ, понад 250 тис. дес. угідь). Отримували наділи під поселення голодобіженці й у інших лісостепових і степових районах УСРР [15, арк. 40, 42; арк. 48, 136, 141; арк. 17, 32; арк. 47].

Крім державного асигнування, на медичну допомогу переселенцям виділяли кошти різні громадські організації: профспілки, Червоний Хрест, Агро–Джойнт, ЕКО, ОЗЕТ. Ця допомога щорічно становила по декілька мільйонів карбованців. Зокрема, з ініціативи Комісії допомоги дітям при ВУЦВК та Головного Управління Червоного Хреста були взяті під опіку вагітні жінки та матері з малолітніми дітьми віком до 4–х років, які прибули з Поволжя в Україну. Таких жінок нараховувалося близько 6 тис. осіб. Всі вони були поставлені на необхідне продуктове забезпечення, медичне обслуговування лікарями Охматдиту, забезпечення житлом та іншою соціальною допомогою [12, арк. 10].

За кошти Агро–Джойнта для переселенців було побудовано мережу різних медичних закладів [16, арк. 46]. ЕКО впродовж 1926–1928 рр. на облаштування 300 переселенських єврейських сімей у Гуляй–Польському районі виділив 527 тис. крб., 1927 р. – 600 сім'ям, які переселилися в Маріупольську округу – 1,055 млн. крб., 1928 р. – 450 сімей отримали допомогу на 792 тис. крб. і т.д. Частина з цих коштів виділялася на побудову медичних закладів у новостворених населених пунктах та підготовку для роботи у них медичних працівників [17, арк. 20, 21].

За фонди ОЗЕТ переселенцям в Харківській окрузі було побудовано декілька лікарень та медичних пунктів.

Надавалася фінансова допомога, у тому числі й на медичне обслуговування, переселенцям, які рухалися із зони Полісся і лісостепу України на південь республіки. Ці кошти становили по 7–8 крб. на одну переселенську особу. Дітям виділявся одяг, взуття, підручники для навчання тощо [18, арк. 13; арк. 5, 8].

В процесі переїзду населення з Полісся на південь України виникла така проблема як адаптація у сухому і жаркому степовому кліматі людей, прибулих сюди з вологого і нежаркого Полісся. На перший погляд, це було нібито і не суттєво, але люди, які народилися в Поліссі і прожили тут з дитинства до 50, 60 і більше років, дуже важко пристосовувалися до нових степових умов життя. Для того, щоб у них прискорився процес акліматизації, місцеві медичні служби поставили вимогу перед сільрадами новостворених сіл такі завдання: побудувати негайно у населених пунктах ставки та штучні водоймища у балках і на річках; викопати в селах необхідну кількість колодязів, щоб кожна сім'я була забезпечена водою для різних потреб; висадити в кожному господарстві сади, на полях – захисні лісосмуги, а у ярах і на непридатних для землеробства ґрунтах – лісові масиви. Все це разом, за задумом лікарів та спеціалістів лісового господарства, агрономів, гідрологів та інших фахівців повинно було пом'якшити сухий клімат, забезпечувати вологою степ й в цілому поліпшити умови життя людей. Така робота була проведена у кожному новоствореному переселенському селі. Тому через декілька років переважна більшість переселенських сіл вже мала квітучі сади і багату рослинність [19, арк. 195, 197, 198].

З урахуванням такого природного фактору, що в жаркому степовому кліматі дуже швидко поширюються різні інфекції, санітарні служби у нових переселенських селах організували з цим явищем активну боротьбу. Вони систематично читали жителям сіл лекції з дотримання в домашніх умовах санітарно–гігієнічних норм. У них акцентувалася увага щодо дотримання цілого комплексу заходів, спрямованих на недопущення появи різних інфекційних захворювань в сім'ї, на виробництві, дитячих садках, школах. На ці пропагандистські і практичні заходи з державного бюджету щорічно виділялося по 700–800 тис. крб. [20, арк. 35, 37, 57, 59, 77].

Таким чином, впродовж 1920–1930–х років для переселенців в Україні була створена необхідна мережа медичних закладів, поступово ці установи забезпечувалися підготовленими кадрами, матеріально–технічною базою. Це в цілому позитивно впливало на охорону здоров'я населення.

Однак, розглядаючи питання охорони здоров'я переселенців, ми не можемо опустити таку проблему як Голодомор в УСРР у 1932–1933 рр. Відомий той факт, що під час цієї трагедії в республіці померло 3,9 млн. осіб. Багато з цих померлих загинуло внаслідок хвороб, викликаних голодом. Звичайно, медичні працівники, в силу своїх можливостей, боролися з цим явищем. Але що вони могли протиставити голоду, якщо самі помирили від виснаження? Наслідком Голодомору стало те, що наприкінці 1933 р. в південних областях УСРР, куди прибуло найбільше переселенців, з'явилося 23 тис. пустих дворів. Їх жителі, рятуючись від голоду, виїхали з краю або помирили. Тому, наприкінці 1933 – початку 1934 рр. в ці області було переселено з північних областей УСРР, різних районів БСРР та РСФРР 20 тис. сімей [21, арк. 33–34, 118, 145, 150]. Слід зазначити, що автор

статті знайшов в архівах ряд документів, які засвідчують, що голод в окремих районах південних областей УСРР фактично тривав до осені 1934 р. [22, арк. 96, 97, 104, 113, 116]. Тому у нас є підстави розширити хронологічні межі Голодомору для цих областей до 1934 року.

Список використаних джерел

1. ЦДАВО України. – Ф.27. – Оп.2. – Спр.279.
2. Там само. – Ф.413. – Оп.1. – Спр.52; Спр.349.
3. Там само. – Ф.27. – Оп.2. – Спр.289; Оп.5. – Спр.355; Державний архів Житомирської області. – Ф.Р.1111. – Оп.1. – Спр.1157.
4. ЦДАВО України. – Ф.27. – Оп.5. – Спр.362.
5. Там само. – Ф.27. – Оп.8. – Спр.742.
6. Там само. – Ф.27. – Оп.8. – Спр.766.
7. Там само. – Ф.413. – Оп.1. – Спр.20; Спр.552.
8. Там само. – Ф.571. – Оп.1. – Спр.365.
9. Там само. – Ф.413. – Оп.1. – Спр.348.
10. Там само. – Ф.342. – Оп.3. – Спр.2575.
11. Там само. – Ф.342. – Оп.1. – Спр.779; Спр.789.
12. Державний архів Чернігівської області. – Ф.Р.745. – Оп.1. – Спр.2.
13. ЦДАВО України. – Ф.342. – Оп.1. – Спр.1248.
14. Там само. – Ф.27. – Оп.2. – Спр.291; Ф.166. – Оп.2. – Спр.604; Ф.571. – Оп.1. – Спр.261.
15. Там само. – Ф.27. – Оп.2. – Спр.291; Спр.293; Спр.302; Оп.6. – Спр.638.
16. Там само. – Ф.505. – Оп.1. – Спр.562.
17. Там само. – Ф.571. – Оп.1. – Спр.194.
18. Там само. – Ф.517. – Оп.1. – Спр.212; Спр.261.
19. Там само. – Ф.27. – Оп.8. – Спр.732.
20. Там само. – Ф.342. – Оп.3. – Спр.3077.
21. Там само. – Ф.27. – Оп.14. – Спр.713.
22. ЦДАГО України. – Ф.1. – Оп.20. – Спр.6585.

References

1. CDAVO Ukrai'ny. – F.27. – Op.2. – Spr.279.
2. Tam samo. – F.413. – Op.1. – Spr.52; Spr.349.
3. Tam samo. – F.27. – Op.2. – Spr.289; Op.5. – Spr.355; Derzhavnyj arhiv Zhytomyrskoi oblasti. – F.R.1111. – Op.1. – Spr.1157.
4. CDAVO Ukrai'ny. – F.27. – Op.5. – Spr.362.
5. Tam samo. – F.27. – Op.8. – Spr.742.
6. Tam samo. – F.27. – Op.8. – Spr.766.
7. Tam samo. – F.413. – Op.1. – Spr.20; Spr.552.
8. Tam samo. – F.571. – Op.1. – Spr.365.
9. Tam samo. – F.413. – Op.1. – Spr.348.
10. Tam samo. – F.342. – Op.3. – Spr.2575.
11. Tam samo. – F.342. – Op.1. – Spr.779; Spr.789.
12. Derzhavnyj arhiv Tshernigivskoi oblasti. – F.R.745. – Op.1. – Spr.2.
13. CDAVO Ukrai'ny. – F.342. – Op.1. – Spr.1248.
14. Tam samo. – F.27. – Op.2. – Spr.291; F.166. – Op.2. – Spr.604; F.571. – Op.1. – Spr.261.
15. Tam samo. – F.27. – Op.2. – Spr.291; Spr.293; Spr.302; Op.6. – Spr.638.
16. Tam samo. – F.505. – Op.1. – Spr.562.
17. Tam samo. – F.571. – Op.1. – Spr.194.
18. Tam samo. – F.517. – Op.1. – Spr.212; Spr.261.
19. Tam samo. – F.27. – Op.8. – Spr.732.
20. Tam samo. – F.342. – Op.3. – Spr.3077.
21. Tam samo. – F.27. – Op.14. – Spr.713.
22. CDAGO Ukrai'ny. – F.1. – Op.20. – Spr.6585.

Rozovyyk O. D., candidate of historical sciences, lecturer, Department of Ukrainian Studies, Bogomolets National Medical University (Ukraine, Kyiv), Lesya1988@gmail.com

Organization of healthcare service for immigrants in the Ukrainian Soviet Socialist Republic in 1920–1930th

The article deals with the activities of government authorities and public organizations of the republic regarding creation of sanitary and medical facilities in the new locations of Ukrainian population in the 1920–1930th.

Keywords: migration, new settlements, medical institutions, healthcare.

Розовык О. Д., кандидат исторических наук, преподаватель кафедры украинистики, Национальный медицинский университет им. А. А. Богомольца (Украина, Киев), Lesya1988@gmail.com

Организация санитарно–медицинских служб для переселенцев УССР в 1920–1930–х годах

Раскрываются меры государственных органов власти и общественных организаций по созданию санитарно–медицинских учреждений в новых местах поселения украинского населения в 1920–1930–х годах.

Ключевые слова: переселение, новые населенные пункты, медицинские учреждения, здравоохранение.

* * *

УДК 63:371.122 (477.53)

Шульга В. П.,
кандидат географічних наук, старший науковий співробітник, Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (Україна, Київ), nnsbg@ukr.net

Ключові професійні заходи з питань сільськогосподарської дослідної справи в Україні (перша половина 20-х рр. ХХ ст.)

Історична розвідка присвячена висвітленню основних фахових зібрань, що відбулися в УСРР у першій половині 20-х рр. минулого століття, на порядок денний яких виносилися питання сільськогосподарської дослідної справи. Метою дослідження є проведення комплексного історико-наукового аналізу основних професійних заходів в галузевому дослідництві, чії рішення мали резонанс у фаховому середовищі та зробили вагомий доробок у розвиток вітчизняної сільськогосподарської дослідної справи. Вперше до наукового обігу введено архівні джерела, що висвітлюють певні події із життя аграріїв УСРР. Розкрито проблематику з'їздів і нарад. Зазначено про внесок провідних вчених-аграріїв та державних діячів у формування аграрної політики.

Ключові слова: з'їзди, наради, зібрання, аграрна політика, Народний комісаріат земельних справ УСРР, сільськогосподарська дослідна справа.

Історія вітчизняної сільськогосподарської науки у першій половині минулого століття досі залишається комплексно не вивченою. Хоча, дедалі більше привертає увагу істориків і громадськості саме зараз, коли держава бере євроінтеграційний вектор змін. Виникає потреба у нових формах господарювання та механізмах їх втілення. Відтак, на наш погляд, слід час від часу все ж таки повертатися до сторінок минулого для пошуку відповідей на сучасні ключові питання. І відшукати потрібне можна в архівних документах, які у свій час були недоступними для істориків-дослідників, тому що нині вони проливають вже світло правди на життя і діяльність українських вчених-аграрників і дають право на роздуми, уміркованості, узагальнення та висновки.

В Україні проблемами вивчення питань щодо зародження, становлення й розвитку сільськогосподарської науки та дослідної справи комплексно займається єдиний у світі Інститут історії аграрної науки, освіти та техніки при Національній науковій сільськогосподарській бібліотеці Національної академії аграрних наук України під керівництвом члена-кореспондента НААН В.А. Вергунова [1]. У роботі цієї установи належне місце відводиться дослідженню професійних зібрань, що відігравали значущу роль у ствердженні аграрної науки [2–4].

Метою дослідження є проведення комплексного історико-наукового аналізу основних професійних заходів в галузевому дослідництві, чії рішення мали резонанс у фаховому середовищі та зробили вагомий доробок у розвиток вітчизняної сільськогосподарської дослідної справи. Вперше до наукового обігу вводять архівні джерела, що висвітлюють певні події із життя аграріїв УСРР.

Слід зауважити, що у першій половині 20-х рр. минулого століття були закладені основні підходи з